

***Op stap met Jaap van der Hiele
door Jan Alewijn Dijkhuizen***

Inleiding

Er komt binnen onze KNNV-afdeling meer aandacht voor zeezoogdieren. Alleen al de laatste maanden werden er in het bezoekerscentrum twee interessante lezingen over deze dieren gegeven. Geheel terecht als je nagaat hoeveel zeezoogdieren er in ons werkgebied leven. Op het strand spoelen er ook veel zeezoogdieren aan, dood en levend. Dat past dan weer goed bij dit themanummer over Zee en Strand.

Waarom op stap met Jaap?

Wanneer je het over zeezoogdierstrandingen hebt, kom je automatisch bij Jaap van der Hiele terecht. Hij is geen lid van de KNNV, maar gezien zijn passie voor en kennis van zeezoogdieren zou hij daar moeiteloos bij passen.

Jaap van der Hiele

Ik kom Jaap regelmatig tegen in het kader van handhavingsacties in de VoorDelta, Jaap werkt namelijk bij de politie. Sinds kort is hij milieurechercheur bij eenheid Zeeland/Brabant. Daar

werkt hij 34 uur. Via zijn beroep is hij ooit in aanraking gekomen met zeehonden, letterlijk! In december 1993 werd Jaap opgebeld dat er een zeehond op de Veerse Gatdam lag, of hij die maar op wilde vangen. En iedereen weet, de politie is verplicht hulp te verlenen aan hen die hulp behoeven, dus daar ging hij. Jaap heeft eerst Lenie 't Hart in Pieterburen maar gebeld: "Wat hij nu eigenlijk moest doen?" Van het een kwam het ander. Er werden steeds meer dode en zieke zeezoogdieren in de Delta gevonden en er was verder niemand die er zich mee bezig hield. Zo werd Jaap coördinator van de EHBZ (Eerste Hulp Bij Zeezoogdierstrandingen) in de Regio Zuid-West. Vanaf de eerste dag heeft Jaap alle vondsten geregistreerd, met als resultaat dat er over de Delta heel veel bekend is. De grote kracht van Jaap is dat hij een enorm netwerk gevormd heeft, hij kent de mensen van opvangcentra, alle instanties die een vierwielangedreven auto hebben (zo werd ik tot voor kort ook op zeehonden en bruinvissen afgestuurd die op ons strand lagen) en hij kent de onderzoeksinstituten die geïnteresseerd zijn in zeezoogdieren.

Voor dit gesprek heb ik met Jaap afgesproken in ASEAL in Stellendam. Dit opvangcentrum is op 18 december officieel voor het publiek open gegaan, maar werkt al meer dan een jaar als opvang voor zeezoogdieren, die gevonden worden tussen IJmuiden en de Belgische grens. Jaap is medeoprichter van dit centrum. Hij is ook een enthousiaste verteller en heeft alle jaartallen en aantallen paraat. Hij mag van zijn baas nog altijd tijd besteden aan het ophalen van zeehonden van het strand, dus als er geen andere vrijwilliger in de gelegenheid is, rijdt Jaap er zelf op af. Verder coördineert hij ook de vrijlatingen. Via internet kun je de data opvragen en je kunt dan zelf kijken hoe dit gaat. Jaap heeft een gedegen cursus gevolgd in Pieterburen over hoe een zeehond te benaderen zonder te veel stress bij de zeehond te veroorzaken en verwondingen bij de mens te voorkomen. Zeehonden zijn roofdieren en kunnen gemeen bijten.

Alle dieren die op het strand aanspoelen, worden geregistreerd. Als het dier nog leeft, wordt er met spoed naar toe gereden en wordt het overgebracht (tot voor kort naar Pieterburen) naar het nieuwe opvangcentrum ASEAL in Stellendam. Wanneer het dier dood is, zijn er twee mogelijkheden, of het wordt op een stil plekje begraven of het gaat mee. Dan hangt van het soort dier en de staat waarin het verkeert af of het wordt vernietigd of voor verder onderzoek wordt overgedragen aan het DWHC in Utrecht. Wanneer het een bruinvis betreft, wordt het dier voor onderzoek overgebracht naar de faculteit voor diergeneeskunde in Utrecht.

In de pers is veel geschreven over een zeehondenopvang op Voorne. Kort geleden is de stekker uit dit initiatief getrokken. Gelukkig is een deel van de mensen dat zich hier voor ingespannen heeft nu betrokken bij ASEAL in Stellendam. Om de aangespoelde dieren op te halen zijn op het strand van Voorne en de Maasvlakte vier nieuwe vrijwilligers actief en op Goeree drie.

Uiteraard weet Jaap veel te vertellen over de enorme fluctuaties in aantallen zeehonden en bruinvissen gedurende de laatste decennia.

Volgens overlevering leefden er in 1900 ongeveer 11.500 gewone zeehonden in de Delta. In 1960 waren dat er nog 350 en in 1990 nog maar 14. Niet zo gek dus dat Jaap in 1993 zo verast was dat hij een zeehond van het strand moest halen!

In het jaar 2000 werden er 91 dieren geteld en vanaf dat moment ging het snel beter. In 2010 ging het in de Delta al om 325 gewone zeehonden.

Kort geleden kwam daar ook ineens de grijze zeehond bij. Deze dieren zijn eigenlijk nooit inheems geweest, ze leven langs de Noord-Engelse en Schotse kust en werden als eerste in de Wadden gespot. Pas in 1990 werd de eerste grijze zeehond in de Delta gemeld. Tot 2003 waren dat nooit meer dan een enkele grijze zeehond met een maximum van 14 exemplaren. Pas vanaf 2004 komen er tientallen en nu zelfs honderden grijze zeehonden in de Delta voor. In totaal leven er op dit moment gemiddeld 1200, met uitschieters tot wel 1500 zeehonden in onze Delta!

Toch wordt er nog niet echt enthousiast gedaan over de populatie in de Delta. Er worden in verhouding namelijk veel te weinig jongen geboren. Er gaan meer zeehonden dood dan dat er via geboorte bijkomen. De stijging van het aantal zeehonden komt dus door migratie van elders. Een gezonde populatie houdt zichzelf in stand. Op de site van Imares kwam ik een advies tegen van iemand die schreef dat een aantal van 5000 zeehonden pas een goede basis is voor een gezonde populatie. De tellingen van rustende zeehonden zijn dus wel bemoedigend, maar we zijn er nog niet. Jaap vertelt ook enthousiast over de discussie die hij jarenlang gevoerd heeft met de visserij over de sterfte van bruinvissen. De bruinvis komt sinds eind jaren 80 ook voor in de Delta met als hoogtepunten de jaren 2005, 2006 en 2013. Toen er veel bruinvissen waren, stierven er natuurlijk ook grotere aantallen voor onze kust. Vaak bleken deze dieren wonden te vertonen die veroorzaakt leken door vissers of baggerschepen. Tot ieders verbazing werd enkele jaren geleden ontdekt dat bruinvissen worden aangevallen door grijze zeehonden. Toen dat eenmaal bekend werd, heeft Jaap zijn excuses aangeboden bij de vissers van Stellendam omdat ze zolang onterecht verdacht werden. Overigens werden er in 2015 bijna geen bruinvissen gezien. Het lijkt erop dat deze dieren met het voedselaanbod meeverhuizen naar het noorden, waar ze oorspronkelijk ook vandaan kwamen.

Om nog even terug te komen op het thema van deze In de Branding: er worden 20 tot 60 zeezoogdieren per jaar op de stranden van de Delta gevonden. Dus al struinend kun je wel eens zo'n dier tegenkomen. Ze liggen er nooit lang, want voor je het weet, is Jaap of een van zijn vrijwilligers al aanwezig om het dier dood dan wel levend af te voeren.

Voor meer informatie:

www.ASEAL.nl of

www.Imares.nl